

FØRST BLI'R MAN JO FØDT

Line Knutzon

ODENSE TEATER

Udarbejdet af:

Dorte Skou, Arbejdsudvalget
Tanja Marcher, Odense Teater

2005/06

SKOLEMATERIALERIALE

FØRST BLI'R MAN JO FØDT

Line Knutzon

Iscenesættelse:

Petrea Søe*

Scenografi

Kim Witzel

Odense teater

Raffinaderiet

Premiere

18. januar 2006

* Petrea Søe er 4. års elev på Instruktørlinien på Statens Teaterskole.
Hendes vejleder er Emmet Feigenberg

INDHOLD

MEDVIRKENDE.....	3
OM LINE KNUTZON (f. 1965)	4
OM LINE KNUTZONS DRAMATIK.....	5
HANDLINGSRESUME – FØRST BLI'R MAN JO FØDT.....	6
PROCESSEN OMKRING STYKKETS TILBLIVELSE	8
ARBEJDSSPØRGSMÅL.....	14
LINKS.....	15
RELEVANT LITTERATUR.....	15

MEDVIRKENDE

Tudeberg:
Claus Riis Østergaard

Nymse:
Ulla Ankerstjerne

Lis:
Rikke Lylloff

Tis:
Johanne Dal-Lewkovitch

Viktor:
Peter Plaugborg*

Axel:
Johannes Lassen*

* 3. års elever fra Skuespillerskolen v/ Odense Teater

OM LINE KNUTZON (f. 1965)

Line Knutzon er barnebarn af Lulu Ziegler, der var visesanger og instruktør og Per Knutzon, der var skuespiller, sceneinstruktør og teaterleder – og hun er datter af Lars Knutzon, der ligeledes er skuespiller, sceneinstruktør og teaterleder.

Line Knutzon meldte sig som 13-årig ind i DKU (Dansk Kommunistisk Ungdom) sammen med veninden Naja Marie Aidt (der i dag er forfatter og dramatiker). Det var også sammen med hende Line Knutzon modtog musikundervisning i klaver og sang. Efter folkeskolen cyklede Line lidt planløst rundt i livet – hun arbejdede som servitrice, i en vuggestue, hun var ude at rejse – i alt brugte hun 6-7 år på at finde ud af, at ”det nok var noget med at skrive og noget med teater”, der var det rigtige.

Så kom Line Knutzon ud på Det Danske Teaters dramatikerværksted i 1989. Året efter blev hun tilknyttet Aveny Teatrets dramatikerkollegium. Her fik hun mulighed for at lege med sine egne tekster og få sat dem i scene af professionelle instruktører, og så var vejen banet for Line Knutzons succesgang som dramatiker over de danske og udenlandske scener. Line Knutzon debuterede som dramatiker i 1991 med *Splinten i hjertet* i forlængelse af sin tilknytning til Aveny Teatrets Dramatikerkollegium. Angsten for voksenlivet og nærhed er et grundlæggende tema i Line Knutzons forfatterskab, hvor det behandles i forskellige optikker.

Bibliografi

Splinten i hjertet Aveny Teatret 1991

De Usynlige venner Det Kgl. Teater 1992

Det er så det nye Bådteatret 1993

Først bli'r man jo født Århus Teater Stiklingen 1994

Harriets Himmelfærd Radioteatret 1995

Måvens og Peder på kanotur Radioteatret 1998

Måvens og Peder i mediernes søgelys Radioteatret 1998

Snart kommer tiden Dr. Dantes Aveny 1998 (også Odense Teater i 2002)

Torben Toben Dr. Dantes Aveny 2000

Måvens og Peder mister mælet RadioTeatret 2004

Måvens og Peder møder Måvens og Peder RadioTeatret 2004

Guitaristerne Mungo Park 2005

Måvens og Peder får samtalekøkken RadioTeatret 2005 (kan høres på www.dr.dk/radioteater frem til 8. januar 2006)

OM LINE KNUTZONS DRAMATIK

Nedenstående er citeret fra Kirsten Verner: *Samtidens vidner*, side 50-51
Her beskriver hun persongalleriet og tematikkerne i *Først bli'r man jo født*.

"De kan have ondt af sig selv og ondt af hinanden, men jammerhoveder er Line Knutzons scenefigurer alligevel ikke. Der er både livslyst, selvironi og komik til stede i hver og en af disse hverdagens klovner. De flintrer rundt i tilværelsens tilfældige hjulsving, visuelt udtryk gennem deres "køretur" på drejescenen. Risiko for at blive hængende som ofre i denne monoton er til stede, men Knutzons personer har samtidig en dynamik og en menneskelighed, der skaber håb om en andet og bedre livsform. Stykkets aktanter (medspillere, red.) fremkalder ofte latter, men de bliver aldrig til grin. Og så har de deres drømme og længsler efter nærhed og kærlighed. Disse drømme og denne længsel bliver stykkets undertone. Til trods for skildringen af både det triste og det beske i disse "underdogs" tilværelsen toner stykket ud i en forholdsvis lys slutning. Måske for at holde komediestemningen, men måske også et udtryk for en optimistiske livsholdning. Et skuespil, der ramte tonen og livssynet hos navnlig det unge publikum, som havde deres gang på det nye generationsteater".

(Dr. Dantes Aveny var ledet af Nikolaj Cederholm. Dr. Dantes Aveny eksisterede fra 1992-2001, red.)

HANDLINGSRESUME – FØRST BLI'R MAN JO FØDT

Axel har besluttet at gøre en ende på sit og Nymses parforhold – han elsker hende ikke på den rigtige måde, desuden er Nymse alt for krøllet, synes han.

Søstrene Lis og Tis er bange for at forlade deres lejlighed, men reagerer meget forskelligt. Tis er følelsesmennesket, der kan græde en hel bunke snotklude, mens Lis må kompensere på en anden måde – nemlig ved at bygge borde. Bordene bliver godt nok lidt skæve og mærkelig – de har f.eks. kun tre ben.

Tudeberg er noget naiv, men han vil i virkeligheden kun alle der allerbedste. Viktor har derimod nok at gøre med sig selv og sine sygdomme – dog ikke mere end at han tid til at være gode venner med Tis og Lis.

Dette besynderlige væld af mennesker hvirvles rundt mellem hinanden på kryds og tværs. Og da det hele er en komedie, ender det naturligvis så godt som det nu kan, når verden er et farligt sted at være.

PERSONERNE I FØRST BLI'R MAN JO FØDT

Line Knutzons beskrivelse af personerne – beskrivelserne er lavet efter stykket var skrevet færdigt, men står forrest i bogudgivelsen af stykket.

Nymse

En vanskelig pige i sin bedste alder. På en måde er hun top-ulidelig, men samtidig uimodståelig i al sin raseri og rastløshed.

Axel

En forholdsvis gennemsigtig fyr, der indtil nu kun har prøvet at hoppe over, der hvor gærdet var lavest. Han er temperamentsfuld og en smule melodramatisk.

Tudeberg

En umiddelbart lidt usikker og naiv type. Han har en store omsorgsfølelse og rummer (uden selv at være klar over det) store menneskelige ressourcer.

Tis

Den ene af tvillingerne. En følsom, barnlig, selvoptaget, ung kvinde, der af angst for at se blad eventuelt skulle falde af et træ, ikke tør gå uden for en dør. Hun har en meget voldsom fantasi. Har fantastisk let til tårer.

Lis

Den anden af tvillingerne. En praktisk pige med skinneben i næsen. Lis har også følelser, men da Tis fylder så meget, omsætter hun sine følelser i praktisk arbejde. På bunden en stor romantiker.

Viktor

En ensom, sentimental alvormand. Han er plaget af fortid og sygdomme. Han er et såkaldt ordentligt menneske, hvad angår menneskelige relationer og er meget afholdt af Tis og Lis.

PROCESSEN OMKRING STYKKETS TILBLIVELSE

FØRST BLI'R MAN JO FØDT er blevet til i et samarbejde mellem Line Knutzon, seks daværende skuespillerelever på Skuespillerskolen ved Aarhus Teater og instruktøren Emmet Feigenberg. Det var skuespillernes afgangsforestilling. Holdet blev siden kaldt Gulddholdet og bestod af Camilla Bendix, Ellen Hillingsø, Mette Kolding, Pelle Koppel, Peter Reichhardt og Mads M. Nielsen, der pt. er ansat på Odense Teater.

Holdet improviserede ud fra Line Knutzons skitser til en tekst. Derefter gik Line Knutzon hjem og skrev – og så spillede de scenen igen i Lines version. Det betyder, at der findes masser af scener, der aldrig kom med i det endelige manuskript. Mads M. Nielsen fortæller, at der blev lavet en fantastisk morsom improvisation, hvor Lis og Tis er inviteret til pølser og is hos Tudeberg. Det giver Tudeberg mange problemer: Pølserne er for kolde og isen er for varm.

Line Knutzon var efter premieren på SLINTEN I HJERTET blevet "genforklaret". Det betød, at pressen og teaterkritikere havde store forventninger til Line, når hun næste gang skrev til teatret. Det ville gøre enhver bange, og Line Knutzon var heller ikke helt glad for situationen. Men gennem samarbejdet med skuespillereleverne og Emmet Feigenberg fik Line brudt hul igennem til den kreative åre.

UDDRAG FRA MANUSKRIFTET

Uddrag af Scene 4, Tis, Lis og Viktor (side 18)

TIS

Velkommen

VIKTOR

Tak... (befippet) Viktor.

TIS (tvillingerne er desorienterede)

– Viktor?

VIKTOR

Jaøh, det er mit navn – Noget skal man jo hedde.

TIS

Jo, jo vi hedder også noget. Det er min søster Lis, og jeg hedder Tis...

VIKTOR

Tis? .... (usikker) Flot navn.

TIS

Ja – Nej, det er faktisk ikke mit rigtige navn, jeg hedder også Lis. Tis er en slags kælenavn, jeg har selv fundet på det. Det var fordi, at vores forældre... De kunne ikke finde ud af at vælge ... Og det forstår jeg godt, det kan være virkelig svært nu om dage....

VIKTOR

Ja...

TIS

Vores bror hedder også – eller HED – han HED LIS, han gik bort sidste år ... Sammen med Onkel Lis på en fisketur... - Jeg mener – Man bli´r så hurtigt forvirret af alle de Lisér, så jeg synes, det var på sin ret at lave en forskellighed – (Hidser sig op) Bare en LILLE forskellighed, så man kunne kende forskel, så for eksempel dem, man eventuelt mødte en dag vidste, hvem der var hvem og hed hvad og den slags, så derfor ... LIS ... Ja, og Tis ... Sådan er det bare. (Bryder hulkende sammen. Lis griner nervøst til Viktor. Lille pinlig pause).

Scene 5, Nymse og Tudeberg på glatis (s. 23)

TUDEBERG

- NYMSE ... NYMSE ... (*løber efter hende*) NYMSE!!! Har du fået mit postkort?

NYMSE (*udmattet*)

- Nej ...

TUDEBERG

Jeg har skrevet et postkort til dig – Jeg ved godt, hvad der er sket – det gør mig virkelig ondt, Nymse, virkelig ... I så så rigtige ud – Jeg synes, I klædte hinanden. Men så enkelt er det vel ikke? Det siger Axel i hvert fald – og det er nok rigtigt. Kunne jeg byde på en cigaret?

NYMSE

Tak, Tudeberg ...

TUDEBERG

Er du så helt utrolig ked af det og græder meget?

NYMSE

Ja ... Jeg er sådan set ved at dø.

TUDEBERG

Jammen Nymse – du kan da ikke dø!

NYMSE

Jo, Tudeberg, alle mennesker ka' dø, og jeg er midt i det. (*pause*) Axel er den første drøm, der blev til virkelighed, sådan rigtig virkelighed med tallerkener på bordene og stemmer i rummet. Måske er det fordi, jeg åbnede mine kufferter, (*hidser sig op*) det var, da jeg åbnede dem, at alting begyndte at sortne, og det hele gik i tusinde stykker, og sådan noget dør man af, Tudeberg, dør! Det er set før, både på film og i virkeligheden ...

TUDEBERG

Jamen Nymse, dør man af det?

NYMSE

Ja, se, hvordan jeg dør ...

TUDEBERG

Så så, lille Nymse ... Så så ... Du skal ikke dø ... Det' fordi ... min gode ... veninde ... At første bli'r man jo født. Tusinde tråde vikler sig ind i ens liv –

uundgåelige tråde, sådan er det. Og når man så bliver voksen og møder andre mennesker, der også har tusinde tråde hver især, så ... Kommer du dem for nær – begynder trådene at filtrere ... Og de er lange sådan nogle tråde. Engang kendte jeg én, som tog frakken på, mens hun sagde ting til mig – så jeg rystede af glæde over hele kroppen – skønne ting, Nymse. Så gik hun sin vej – helt på til Nordpolen, og du kan faktisk se, specielt tidligt om morgenen i klart vejr, at hendes tråde stadig hænger i mine. Jeg har prøvet at save dem over – men det kan man ikke. Der er tråde ud til alle mennesker, selv op til him'len – op til de døde ... Det er derfor du nogen gange kan få den sære fornemmelse ikke at kunne nærme sig et menneske, man må ikke gå ind i dets hus – det er trådene, Nymse – trådene, der spærrer ... Og jeg har tråde – over det hele – helt filtret er det, det er derfor, man ikke altid kan komme mig nær. Kun hende, der ved et tilfælde finder vejen, hende der springer over, går til højre, løfter armen på det rigtige sted, siger godnat og nikker på det rigtige tidspunkt, hun kan nå mig. Og ikke nok med det: Jeg skal også tilfældigvis gøre det samme – finde vejen ind til hende, igennem alle hendes tråde. Kan man det – så har man virkelig mødt hinanden ... Sådan er det, Nymse – Tilfældigheder og tråde over det hele.

NYMSE

Har jeg tråde?

TUDEBERG

Ja, du har, over det hele.

(...)

Scene 6, Lis og Axel

Lis hænger en efterlysning af Tis på døren. Axel banker på.

LIS

Tis? ... *(åbner døren, hiver Axel i kraven så han lander i snotbunken).*

AXEL

Ja, goddag, mit navn er Axel, jeg bor lige derinde ...

LIS

Hvad drejer det sig om? Er det noget med Tis? Er hun ...?

AXEL

Nej, altså, der er sket det ...

LIS

NEEEJ! IKKE DET! ... Sig det ikke (*kaster sig i hans arme*) Åh nej – stakels Tis ... Hvorfor satte jeg aldrig lås op de døre? Jeg tilgiver aldrig mig selv (*huhu*) ...

AXEL

Så, så. Jeg tror, De misforstår mig ...

LIS

Hvad mener De? Er hun ikke død?

AXEL

Det håber jeg da ikke ... så bliver Tudeberg da virkelig ked af det ...

LIS

Hvad syv søren er det så, De vil?

AXEL

Det' fordi, min nære ven, Tudeberg, han afslørede her forleden op i mit åbne ansigt, at han havde visse følelser for Deres søster ...

LIS

Følelser? For Tis?

AXEL

Ja! Og da han har det lidt svært at tale i pressede situationer, (*stemmen slår knuder*) har jeg valgt at tale for ham ... Som sagt: Han har visse følelser.

LIS

Hvilken slags følelser?

AXEL

Dem ... de store, De ved!

LIS

Nå ...

AXEL

Tror De virkelig, hun er død?

LIS

HVOR SKU' JEG VIDE DET FRA? HUN GIK BARE, FOR
KVINDEMENNESKET HAR INGEN STEDSANS ...

AXEL

Nå, for syv søren, så kan det være, hun har mødt Tudeberg – han har heller ingen stedsans ... Skal jeg hjælpe Dem med at finde hende?

LIS

Hrmpf ... Hej tak! Jeg er ikke så meget for at gå ude selv.

AXEL

Nå?

LIS

Det er for koldt, og jeg bryder mig heller ikke om at se min egen ånde i luften ...

AXEL

Nej, det er klart.

LIS

Og om sommeren kan man mærke sig selv i armhulerne, og jeg bryder mig heller ikke om at sidde på de dér bænke, kommunen satte op i forbindelse med deres fedtekampagne ... Ja, så er det sagt – JEG ER IKKE NOGEN NATURPIGE!

AXEL

Nej, nej – så er det ikke meget, De kommer ud?

LIS

Nej, jeg er jo ikke just den populære type – jeg er blevet drillet en del med mit udseende – Hvis De forstår? ...

AXEL

Ja, det må ikke være nemt ...

LIS

Nej – livet er kompliceret ... det er det – det' helt sikkert, det er det ... Og verden er fuld af mennesker, der går ud af ens dør – Nogen gange må man be' dem om at gå – (*bliver rørstrømsk*) andre gange går de selv ... Er De nogen sinde blevet forladt?

AXEL

Nej.

LIS

Man kan godt se det på Dem. Deres hudfarve – der er noget galt – De er jo helt gennemsigtig ...

AXEL

Er jeg gennemsigtig? Hvad mener De?

LIS

Ja, på en mærkelig måde kan man se Dem, og på en anden måde ikke –

AXEL

Så er det derfor, man er holdt op med at hilse på mig nede i kiosken, de kan simpelthen ikke se mig ...

(...)

ARBEJDSSPØRGSMÅL

- FØRST BLI'R MAN JO FØDT er på overfladen en humoristisk historie, men kradser man lidt i overfladen, finder man en lang række politiske holdninger. Hvor og hvordan kommer det til udtryk i stykket?
- Tvillingerne Lis og Tis (Lis) har jo enslydende navne. Hvorfor tror I, at forfatteren har valgt det?
- Tvillingerne har to forskellige måder at udtrykke deres følelser på. Hvordan gør de det? – Og hvilken betydning kan det tillægges?
- Hvordan understøtter scenografien stykket? Kan man fortælle noget om personerne, bare ved at se på indretningen af lejlighederne?
- "Tudeberg" har en teori omkring "tråde", hvad skal trådene illustrere?
- Hvordan vil du karakterisere de forskellige personer i FØRST BLI'R MAN JO FØDT?
- Kan du genkende nogle af de ting, personerne slås med? Hvad og hvordan?

LINKS

www.drdante.dk

RELEVANT LITTERATUR

- Dam, Birgitte og Vig, Mads Laursen: *90'ernes TEATER – tendenser i dansk teater og dramatik*, Daneklærerforeningen og Arte, 1993
- Hesselaa, Birgitte: *Vi lever i en tid*, Borgen, 2001
- Verner, Kirsten: *Samtidens vidner*, Drama, 2002

